

ISSN 2518-1483 (Online),
ISSN 2224-5227 (Print)

2021 • 3

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

БАЯНДАМАЛАРЫ

ДОКЛАДЫ
НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

REPORTS
OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

PUBLISHED SINCE JANUARY 1947

ALMATY, NAS RK

Бас редактор:

ЖҰРЫНОВ Мұрат Жұрынұлы, химия ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының президенті, АҚ «Д.В. Сокольский атындағы отын, катализ және электрохимия институтының» бас директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 4

Редакция алқасы:

БЕНБЕРИН Валерий Васильевич (бас редактордың орынбасары), медицина ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президенті Іс Басқармасы Медициналық орталығының директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 11

РАМАНҚҰЛОВ Ерлан Мирхайдарұлы (бас редактордың орынбасары), профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, Ph.D биохимия және молекулалық генетика саласы бойынша Ұлттық биотехнология орталығының бас директоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) Н = 23

ӘДЕКЕНОВ Серғазы Мыңжасарұлы, химия ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, «Фитохимия» халықаралық ғылыми-өндірістік холдингінің директоры (Қарағанды, Қазақстан) Н = 11

САНГ-СУ Квак, Ph.D (биохимия, агрохимия), профессор, Корей биоғылым және биотехнология ғылыми-зерттеу институты (KRIBB), өсімдіктердің инженерлік жүйелері ғылыми-зерттеу орталығының бас ғылыми қызметкері (Дэчон, Корея) Н = 34

БЕРСІМБАЕВ Рахметқажы Ескендірұлы, биология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Еуразия ұлттық университеті. Л.Н. Гумилев (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) Н = 12

ӘБИЕВ Руфат, техника ғылымдарының докторы (биохимия), профессор, Санкт-Петербург мемлекеттік технологиялық институты «Химиялық және биотехнологиялық аппаратураны оңтайландыру» кафедрасының меңгерушісі (Санкт-Петербург, Ресей) Н = 14

ЛОКШИН Вячеслав Нотанович, медицина ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, «PERSONA» халықаралық клиникалық репродуктология орталығының директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 8

СЕМЕНОВ Владимир Григорьевич, биология ғылымдарының докторы, профессор, Чуваш Республикасының еңбек сіңірген ғылым қайраткері, «Чуваш мемлекеттік аграрлық университеті» Федералдық мемлекеттік бюджеттік жоғары білім беру мекемесі Ақушерлік және терапия кафедрасының меңгерушісі (Чебоксары, Ресей) Н = 23

ФАРУК Асана Дар, Хамдар аль-Маджида Хамдард университетінің шығыс медицина факультеті, Шығыс медицинасы колледжінің профессоры (Карачи, Пәкістан) Н = 21

ЩЕПЕТКИН Игорь Александрович, медицина ғылымдарының докторы, Монтана штаты университетінің профессоры (Монтана, АҚШ) Н = 27

КАЛАНДРА Пьетро, Ph.D (физика), Нанокұрылымды материалдарды зерттеу институтының профессоры (Рим, Италия) Н = 26

РОСС Самир, Ph.D, Миссисипи университетінің Фармация мектебі өсімдік өнімдерін ғылыми зерттеу орталығының профессоры (Оксфорд, АҚШ) Н = 26

МАЛЬМ Анна, фармацевтика ғылымдарының докторы, профессор, Люблин медицина университетінің фармацевтика факультетінің деканы (Люблин, Польша) Н = 22

ОЛИВЬЕРО Росси Сезаре, Ph.D (химия), Калабрия университетінің профессоры (Калабрия, Италия) Н = 27

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының баяндамалары»

ISSN 2518-1483 (Online),

ISSN 2224-5227 (Print)

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» Республикалық қоғамдық бірлестігі (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитетінде 29.07.2020 ж. берілген № KZ93VPY00025418 мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *наноматериалдар алу, биотехнология және экология саласындағы бірегей зерттеу нәтижелерін жариялау.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28; 219 бөл.; тел.: 272-13-19, 272-13-18

<http://reports-science.kz/index.php/en/archive>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2021

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Муратбаева көш., 75.

Главный редактор:

ЖУРИНОВ Мурат Журинович, доктор химических наук, профессор, академик НАН РК, президент Национальной академии наук Республики Казахстан, генеральный директор АО «Институт топлива, катализа и электрохимии им. Д. В. Сокольского» (Алматы, Казахстан) Н = 4

Редакционная коллегия:

БЕНБЕРИН Валерий Васильевич (заместитель главного редактора), доктор медицинских наук, профессор, академик НАН РК, директор Медицинского центра Управления делами Президента Республики Казахстан (Алматы, Казахстан) Н = 11

РАМАНКУЛОВ Ерлан Мирхайдарвич (заместитель главного редактора), профессор, член-корреспондент НАН РК, Ph.D в области биохимии и молекулярной генетики, Генеральный директор Национального центра биотехнологии (Нур-Султан, Казахстан) Н = 23

АДЕКЕНОВ Сергазы Мынжасарович, доктор химических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного научно-производственного холдинга «Фитохимия» (Караганда, Казахстан) Н = 11

САНГ-СУ Квак, доктор философии (Ph.D, биохимия, агрохимия), профессор, главный научный сотрудник, Научно-исследовательский центр инженерных систем растений, Корейский научно-исследовательский институт бионауки и биотехнологии (KRIBB), (Дэчон, Корея) Н = 34

БЕРСИМБАЕВ Рахметкажи Искендерович, доктор биологических наук, профессор, академик НАН РК, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан) Н = 12

АБИЕВ Руфат, доктор технических наук (биохимия), профессор, заведующий кафедрой «Оптимизация химической и биотехнологической аппаратуры», Санкт-Петербургский государственный технологический институт (Санкт-Петербург, Россия) Н = 14

ЛОКШИН Вячеслав Нотанович, академик НАН РК, доктор медицинских наук, профессор, директор Международного клинического центра репродуктологии «PERSONA» (Алматы, Казахстан) Н = 8

СЕМЕНОВ Владимир Григорьевич, доктор биологических наук, профессор, заслуженный деятель науки Чувашской Республики, заведующий кафедрой морфологии, акушерства и терапии, Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Чувашский государственный аграрный университет» (Чебоксары, Чувашская Республика, Россия) Н = 23

ФАРУК Асана Дар, профессор Колледжа восточной медицины Хамдарда аль-Маджида, факультет восточной медицины Университета Хамдарда (Карачи, Пакистан) Н = 21

ЩЕПЕТКИН Игорь Александрович, доктор медицинских наук, профессор Университета штата Монтана (США) Н = 27

КАЛАНДРА Пьетро, доктор философии (Ph.D, физика), профессор Института по изучению наноструктурированных материалов (Рим, Италия) Н = 26

РОСС Самир, доктор Ph.D, профессор Школы фармации Национального центра научных исследований растительных продуктов Университета Миссисипи (Оксфорд, США) Н = 26

МАЛЬМ Анна, доктор фармацевтических наук, профессор, декан фармацевтического факультета Люблинского медицинского университета (Люблин, Польша) Н = 22

ОЛИВЬЕРО Росси Чезаре, доктор философии (Ph.D, химия), профессор Университета Калабрии (Калабрия, Италия) Н = 27

Доклады Национальной академии наук Республики Казахстан»**ISSN 2518-1483 (Online),****ISSN 2224-5227 (Print)**

Собственник: Республиканское общественное объединение «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы). Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан № KZ93VPY00025418, выданное 29.07.2020 г.

Тематическая направленность: *публикация оригинальных результатов исследований в области получения наноматериалов, биотехнологии и экологии.*

Периодичность: 6 раз в год. Тираж: 300 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28; ком. 219; тел. 272-13-19, 272-13-18

<http://reports-science.kz/index.php/en/archive>

Editor in chief:

ZHURINOV Murat Zhurinovich, Doctor of Chemistry, Professor, Academician of NAS RK, President of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of JSC "Institute of Fuel, Catalysis and Electrochemistry named after D.V. Sokolsky" (Almaty, Kazakhstan) H = 4

Editorial board:

BENBERIN Valery Vasilievich, Doctor of Medicine, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Medical Center of the Presidential Property Management Department of the Republic of Kazakhstan (Almaty, Kazakhstan) H = 11

RAMANKULOV Erlan Mirkhaidarovich, Professor, Corresponding Member of NAS RK, Ph.D in the field of biochemistry and molecular genetics, General Director of the National Center for Biotechnology (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 23

ADEKENOV Sergazy Mynzhasarovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, Director of the International Scientific and Production Holding «Phytochemistry» (Karaganda, Kazakhstan) H = 11

SANG-SOO Kwak, Ph.D in Biochemistry, Agrochemistry, Professor, Chief Researcher, Plant Engineering Systems Research Center, Korea Research Institute of Bioscience and Biotechnology (KRIBB) (Daecheon, Korea) H = 34

BERSIMBAEV Rakhmetkazhi Iskendirovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Academician of NAS RK, L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 12

ABIYEV Rufat, Doctor of Technical Sciences (Biochemistry), Professor, Head of the Department of Optimization of Chemical and Biotechnological Equipment, St. Petersburg State Technological Institute (St. Petersburg, Russia) H = 14

LOKSHIN Vyacheslav Notanovich, Professor, Academician of NAS RK, Director of the PERSONA International Clinical Center for Reproductology (Almaty, Kazakhstan) H = 8

SEMENOV Vladimir Grigorievich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Honored Scientist of the Chuvash Republic, Head of the Department of Morphology, Obstetrics and Therapy, Chuvash State Agrarian University (Cheboksary, Chuvash Republic, Russia) H = 23

PHARUK Asana Dar, professor at Hamdard al-Majid College of Oriental Medicine. Faculty of Oriental Medicine, Hamdard University (Karachi, Pakistan) H = 21

TSHEPETKIN Igor Aleksandrovich, Doctor of Medical Sciences, Professor at the University of Montana (Montana, USA) H = 27

CALANDRA Pietro, Ph.D in Physics, Professor at the Institute of Nanostructured Materials (Monterotondo Station Rome, Italy) H = 26

ROSS Samir, Ph.D, Professor, School of Pharmacy, National Center for Scientific Research of Herbal Products, University of Mississippi (Oxford, USA) H = 26

MALM Anna, Doctor of Pharmacy, Professor, Dean of the Faculty of Pharmacy, Lublin Medical University (Lublin, Poland) H = 22

OLIVIERRO ROSSI Cesare, Ph.D in Chemistry, Professor at the University of Calabria (Calabria, Italy) H = 27

Reports of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2224-5227

ISSN 2518-1483 (Online),

ISSN 2224-5227 (Print)

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty).

The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Social Development of the Republic of Kazakhstan No. **KZ93VPY00025418**, issued 29.07.2020.Thematic scope: *publication of original research results in the field of obtaining nanomaterials, biotechnology and ecology.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18

<http://reports-science.kz/index.php/en/archive>

G.S. Aidarkhanova¹, Zh.I. Satayeva¹, M.T. Jakanova², T.M. Seilkanov³

¹S.Seifullin Kazakh Agrotechnical University, Nur-Sultan, Kazakhstan;

²Republic diagnostic center, Corporate fund «University Medical Center», Nazarbayev University, Nur-Sultan, Kazakhstan;

³Sh.Ualikhanov Kokshetau State University, Kokshetau, Kazakhstan.

E-mail: exbio@yandex.ru

ASSESSMENT OF QUALITY AND FOOD SAFETY OF VEGETABLE OILS PRODUCED IN VARIOUS REGIONS OF KAZAKHSTAN

Abstract. Vegetable oils are a valuable multivitamin raw material for the food and pharmaceutical industry due to the content of effective biologically active organic components and mineral substances. To assess the quality and food safety of unrefined vegetable oils obtained from sunflower seeds and flax of Kazakhstan agro-formations by the method of «cold pressing,» we studied the basic indicators of their qualitative and quantitative composition. It was found that the organoleptic characteristics (transparency, color, smell and taste) of the tested vegetable oils correspond to unrefined sunflower oil of the highest grade, unrefined linseed oil of the first grade. Studies of the physicochemical parameters of sunflower and linseed oils: colored number (14,40 mg of iodine), acid number (1,4-1,5 mg KOH/g), weight fraction of phosphorus-containing substances (0,18% and 0,5%), humidity (0,13%; 0,17%), peroxide number (6,7 and 9,0 mmol of active O₂/g), iodine number (132 and 176 gJ2/100) and saponification number (188 and 187 mg/g) also correspond the requirements of regulatory documents and standards. In sunflower oil samples, the amount of oleic acid is 52,21%, linoleic acid 28,97% is determined, which are within the normal range, although they are adjacent to the levels of higher limits. Analysis of linseed oil fatty acids showed that samples contain linolenic acid 50,1%, All other fatty acids are noted within the permissible limits, and oleic acid 14,13%, linoleic acid 17,9% are close to the upper limits of permissible limits. NMR spectroscopy confirmed that the optimal ratio of ω-6 and ω-3 of polyunsaturated fatty acids in the composition of the studied vegetable oils correspond to their name in the ratio of monounsaturated and polyunsaturated fatty acids.

Key words: sunflower oil, linseed oil, unrefined oils, physicochemical parameters, fatty acid composition, NMR spectroscopy, spectra, proton signals.

Introduction. Food safety for each state is ensured by providing the availability of environmentally sound and affordable products to the population. Vegetable oils take a significant place among important food products in the human diet. They are a valuable multivitamin product for the food and pharmaceutical industry due to the content of effective biologically active organic components and mineral substances [1].

The oil and fat industry of Kazakhstan is currently demonstrating intensive development processes. In the period from 2009 to 2019, the area of oilseeds increased from 1,2 million hectares to 2,9 million hectares. Kazakhstan produces various species of oilseeds (sunflower, flax, safflower, rapeseed, mustard) and their processing products. There are about 52 enterprises for the processing of oilseeds with a total capacity of 2 million tons per year [2].

Some publications provide information on the impact of natural and climatic conditions on the quality of vegetable oil [3, 4]. Due to the anthropogenic disturbance of the natural environment in the places

of natural phytocenoses' growth, representatives of which are used for the production of vegetable oils, there are data on the accumulation in fruits and other organs of heavy metals and radionuclides [5, 6].

Traditionally use chemical and physical methods in analytical studies that are cost-based by time and raw materials, as they require multi-stage analyses and large volumes of samples. There is an active search among specialists for methods of analysis and identification of the fatty acid composition of vegetable oils for wide application [7]. The method of nuclear magnetic resonance spectroscopy (NMR spectroscopy) has been widely used among non-destructive methods for the study of vegetable oils. This method makes it possible to quickly determine the content of fatty acids and their ratio, including unsaturated fatty acids [7]. NMR spectroscopy based on known chemical shifts of carbon atoms of acid groups of fatty acid glycerides makes it possible to quantify the composition of unsaturated fatty acids of glycerides (oleic, linoleic and linolenic acids) and determine the type of vegetable oil without additional

sample preparation [8-12]. Given the high demand for vegetable oils among the population and industry, the growing anthropogenic pressure on various components of the natural environment, the goal of the research was to assess the quality and food safety of vegetable oils.

Research materials and methods. The material for the study was sunflower oil from seeds of highly productive hybrids of sunflower «Kazakhstan-5» breed, grown in the East Kazakhstan region and linseed oil from high-yielding breeds of flax-curlly seeds «Kostanay-11» from farms of Kostanay region, selected during ripening and mass harvests by the population. Cold oil squeezing was prepared under laboratory conditions for analysis according to «SST 30418-96. Vegetable oils received unrefined sunflower and linseed oils according to standard requirements [13].

The quality characteristics of sunflower and linseed oil were determined following the requirements [14, 15]. Determination of the fatty acid composition of selected oils is carried out according to [16]. To determine the suitability of the oil for food purposes and characterized by the free fatty acid content in the oils, the acid number was studied by titration of the oil sample with an alkali solution in the presence of the phenolphthalein indicator according to [17]. The values of the peroxide number of samples according to [18] were determined by the iodometric method. To analyze the saponification number [19] was used. To evaluate the degree of unfavorability of fat, its ability to oxidize, dry, and hydrogen addition, an iodine number was determined under [20]. Determination of vegetable oils chromaticity is carried out according to [21]. Moisture and volatile substances content are studied by drying method at temperature 100-105°C to constant weight according to [22]. Qualitative and quantitative composition of polyunsaturated fatty acids of vegetable oils with different content ω -6 and ω -3 fatty acids on NMR spectrometer is studied. Ranges of nuclear magnetic resonance ^1H and ^{13}C were removed on a spectrometer of JNM-ECA Jeol 400 (frequency 399.78 and 100.53 MHz respectively) with CDCl_3 solvent use. Spectra were taken in ampoules 5 mm wide, the total volume of solution 0,6 ml, the concentration of the substance in deuterated solvent 5-10%.

Chemical shifts are measured concerning signals of residual protons or deuterated chloroform's carbon atoms. For quantitative analysis of the samples, 0,1 ml of vegetable oil was dissolved in 0,3 ml CDCl_3 . Chemical shifts of the compounds' proton signals were determined by the chloroform signal (CHCl_3 , $\delta = 7,27$ p.p.m.) that was present in the deuterated solvent. The spectral recording was performed taking into account the relaxation of protons of all compounds. When recording spectra ^{13}C , a solvent signal ($\delta\text{C} = 77,7$ p.p.m.) was also used as a comparative signal. For quantitative analysis, spectra were recorded with suppression of interaction with protons and using

pulse sequences that excluded the manifestation of the Overhauser effect. Chromium tris-acetylacetonate was added to the solutions to reduce the time of spin-lattice relaxation. Since the relaxant slightly changes the chemical shifts of the nuclei ^{13}C components of essential oils, spectra of available individual acids present in these oils were recorded for control: oleic, linoleic, linolenic, palmitic and stearic. The signal assignment was made using the Polarization Transfer Spectrum Recording (DEPT) technique.

All studies on the production and analysis of vegetable oils were carried out based on laboratories at S. Seifullin Kazakh Agro Technical University; NMR spectrometry analysis was carried out in the laboratory of NMR spectroscopy engineering profile at Sh.Ualikhanov Kokshetau State University. Statistical processing of the obtained results of laboratory-field experiments was carried out using Microsoft Excel. Taking into account the Fischer-Student test, recorded changes in indicators were considered reliable at $p \leq 0,05$.

Results and discussion. Realization of quality assessment of completion of production (technological) operations, as a rule, is evaluated at the production stage according to organoleptic and physicochemical indicators. The results of the analysis of unrefined sunflower and unrefined linseed oil by organoleptic and physicochemical indices are given in Table 1. As can be seen in Table 1, the organoleptic characteristics, transparency, color, smell and taste of the test vegetable oils correspond to unrefined sunflower oil of the highest grade, as well as unrefined linseed oil of the first grade. Studies of physicochemical indices of sunflower and linseed oils: color number, acid number, a mass fraction of phosphorus-containing substances, humidity, peroxide number, iodine number and saponification number also meet the requirements of regulatory documents [13-22].

Table 1 - Quality characteristics of unrefined sunflower and linseed oil

Indicator name	Sunflower oil	Linseed oil
Transparence, color	Transparent, golden	Transparent, rich golden
Smell and taste	Characteristic of sunflower oil, free of foreign smell and taste	Characteristic of linseed oil, free of foreign smell and taste
Color value, mg of iodine	14	40
Acid index, mgKOH/g	1,4	1,5

Mass fraction of phosphorus-containing substances,%; in terms of stearo-oleo-lecithin	0,18	0,5
Mass fraction of moisture and volatile substances,%, maximum	0,13	0,17
Peroxide number, active oxygen mmol/kg	6,7	9,0
Iodine value, rJ ₂ /100	132	176
Iodine absorption value, mg KOH/g	188	187

	-	9,01	-	7,01
C 4:0 Oleic	до 0,1	0,05	-	0,06
C 14:0 Myristic	4,0-5,5	5,25	3,2-7,2	6,0
C 10:0 Palmitic	до 0,1	0,03	до 0,2	0,07
C16:1 Palmito oleic	до 0,1	0,07	-	-
C 17:0 Heptade coic	2,1-5,0	4,04	2,5-5,5	3,63
C 18:0 Stearic	43,1-71,8	52,21	11,3-24,0	14,13
C 18:1 Olein	18,7-45,3	28,97	10,4-18,7	17,9
C 18:2 Linoleic	-	0,1	до 1,5	50,1
C 18:3 Linolenic	0,2-0,4	0,09	до 0,3	0,28
C 20:0 Arachic	0,6 – 1,1	0,1	до 0,2	0,64
C 22:0 Behenic	до 0,4	0,08	-	0,18
C24:0 Lignoceric				

The production of high-quality vegetable oils is due to the applied technology, which was based on the method of «cold» pressing. Due to the gentle regimes of processing oil-containing raw materials, this method is effective for producing oils from sunflower and flax seeds and provides the release of the highest quality oil with a minimum amount of related substances, which eliminates the need for refining.

To study the resistance of oils to oxidation, we investigated the composition of fatty acids of the oils understudy, obtained by the method of «cold» pressing, which is considered perspective from preserving oils` native properties. The main initial criterion for the quality of food fats is fatty acids. Fatty acids of natural oils and fats differ significantly in the length of the carbon chain, the number and position of double bonds in it, and spatial configuration. This causes physical, chemical and biological properties. The results of the fatty acid composition of vegetable oils are summarized in Table 2.

From the data given in Table 2, it can be seen that the sunflower oil samples contain an increased amount of oleic acid 52,21%, linoleic acid 28,97%. However, it should be noted that these types of acids are within normal limits, although they are adjacent to levels of higher limits. Analysis of linseed oil fatty acids showed that samples contain an increased content of linolenic acid 50,1%, All other fatty acids are noted within the permissible limits, and indexes of oleic acid 14,13%, linoleic acid 17,9% are close to the upper limits of permissible limits.

Table 2–Indexes of the compound of fatty acids in vegetable oils

Acids` name	Norms, %	Sunflower oil, %	Norms, %	Linseed oil, %
-------------	----------	------------------	----------	----------------

By the NMR spectroscopy method, we supplemented the characteristics of the qualitative and quantitative composition of polyunsaturated fatty acids of vegetable oils with different contents of ω-6 and ω-3 fatty acids. Carbons at double bonds had the most characteristic signals, which made it possible to easily identify chemical mixtures. The chemical shifts of the region of double bonds acyl chains of the combination of the fatty acid of the vegetable oils on the proton spectra are shown in (Figures 1-2).

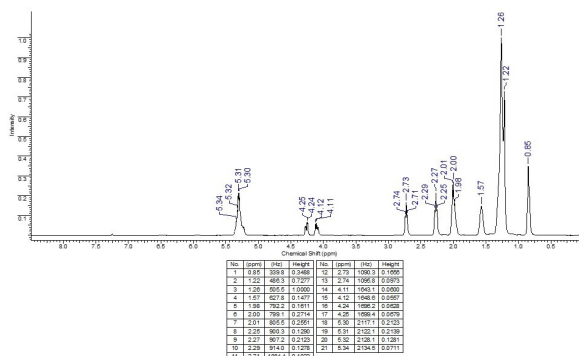

Figure 1 –¹H NMR-spectrum of sunflower oil

The range of nuclear magnetic resonance ¹H consisted of several multiplets.

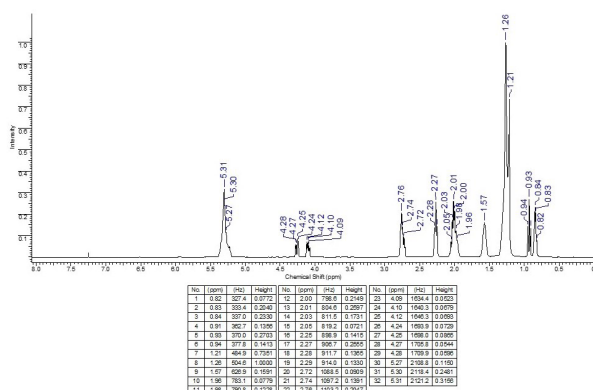

Figure 2 –¹H NMR -spectrum of linseed oil

In the area 5.2-5.4 p.p.m. signals of olefin protons and methine proton of glycerol residue were observed; 4,1-4,3 p.p.m. - a range of chemical shifts of methylene protons of glycerin; 2,6-2,8 p.p.m. - absorbed methylene protons CH=CHCH₂CH=CH residues of linoleic and linolenic acids; about 2,3 p.p.m. - all methylene protons located next to the carboxyl group; approximately 2,0 p.p.m. - all methylene protons near double bonds; about 1,6 p.p.m. - the following methylene protons; 1,2-1,4 p.p.m. - a range of chemical shifts of all remaining methylene protons; about 0,94 p.p.m. - methyl protons of linolenic acid, located next to a double bond; 0,8-0,9 m. - range of chemical shifts of all methyl protons, except linolenic. The NMR ¹³C spectrum is much more informative.

As can be seen from sunflower and linseed oil spectrum fragments, the most intense are linolenic acid signals (127,7; 128,3; 128,8; 130,7; 132,4 p.p.m.) - the main ones in this form of oil Linoleic signals (128,5; 130,6; 130,8 p.p.m.) and oleic (130,2; 130,6 m.) of acids are less intense.

Г.С. Айдарханова¹, Ж.И. Сагаева¹, М.Т. Джаканова², Т.М. Сейлханов³

¹С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан;

²«УМС» ҚК Республикалық диагностикалық орталығы, Нұр-Сұлтан, Қазақстан;

³Ш.Уалиханов атындағы Кокшетау мемлекеттік университеті, Көкшетау, Қазақстан.

E-mail: exbio@yandex.ru

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӘР ТҮРЛІ Өңірлерінде Өндірілетін Өсімдік Майларының Сапасы мен Тағамдық Қауіпсіздігін Бағалау

Аннотация. Мақала авторлар өсімдік майлары туралы биологиялық белсенді органикалық компоненттер мен минералдардың құрамына байланысты тамақ және фармацевтика салалары үшін құнды мультивитаминдік өнімдер ретінде өсімдік майлары туралы ақпаратқа қысқаша талдау жасады. Тұқымдардан «престеу» әдісімен алынған тазартылмаған өсімдік майларының сапасы мен тағамдық қауіпсіздігін бағалау үшін олардың сапалық және сандық құрамының негізгі көрсеткіштері зерттелді.

Зерттелген өсімдік майларының органолептикалық сипаттамалары бойынша (мөлдірлігі, түсі, иісі мен дәмі) өсімдік майларына сәйкес мөлдірлігі мен түсімен жағымды иіс пен дәмге ие екендігі анықталды. Күнбағыс пен зығыр майларының физико-химиялық көрсеткіштерін зерттеу ҚР Мемлекеттік стандарттарының индикаторлары бойынша жүргізілді. Түс саны 14, 40, мг йод, қышқыл саны 1,4-1,5 мг КОН / г, құрамында фосфор бар заттардың массалық үлесі 0,18% және 0,5%, ылғалдылығы 0,13%; 0,17%, пероксид саны 6,7 және 9,0 ммоль белсенді О₂/г, йод саны 132 және

176, gJ₂/100 және сабындалу саны 188 және 187 мг/г зерттелетін үлгілерді жеткілікті сапалы өсімдік майлары ретінде сипаттайды. Күнбағыс майының үлгілерінде олеин қышқылының мөлшері 52,21%, линол қышқылының 28,97% анықталды, олар жоғары шектер деңгейіне жақын болғанымен, қалыпты шектерде. Зығыр майы май қышқылдарының талдауы көрсеткендей, сынамаларда 50,1% линолен қышқылы бар, қалған барлық май қышқылдары рұқсат етілген шектерде белгіленеді, ал олеин 14,13%, линол 17,9% қышқылдардың индикаторлары рұқсат етілген стандарттардың жоғарғы шегіне жақын. Зерттелген өсімдік майларының құрамындағы ω-6 және ω-3 полиқанықпаған май қышқылдарының оңтайлы арақатынасы моноқанықпаған және полиқанықпаған май қышқылдарының қатынасы тұрғысынан олардың атына сәйкес келетіні ЯМР спектроскопиямен расталды.

Түйін сөздер: күнбағыс майы, зығыр майы, тазартылмаған майлар, физикалық-химиялық параметрлері, май қышқылының құрамы, ЯМР спектроскопиясы, спектрлер, протондық сигналдар.

Г.С. Айдарханова¹, Ж.И. Сатаева¹, М.Т. Джаканова², Т.М. Сейлханов³

¹Казахский агротехнический университет имени С.Сейфуллина, Нур-Султан, Казахстан;

²Республиканский диагностический центр КФ «УМС», Нур-Султан, Казахстан;

³Кокшетауский государственный университет имени Ш.Уалиханова, Кокшетау, Казахстан.

E-mail: exbio@yandex.ru

ОЦЕНКА КАЧЕСТВА И ПИЩЕВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РАСТИТЕЛЬНЫХ МАСЕЛ, ПРОИЗВОДИМЫХ В РАЗЛИЧНЫХ РЕГИОНАХ КАЗАХСТАНА

Аннотация. В статье авторы представили результаты научных исследований по оценке качества и пищевой безопасности растительных масел, производимых из семян подсолнечника сорта «Казахстанский-5» и высокоурожайных сортов льна-кудряша «Костанайский-11» казахстанских агроформирований. Авторы статьи привели краткий анализ имеющейся в литературе информации о растительных маслах как о ценных поливитаминных продуктах для пищевой, фармацевтической промышленности ввиду содержания эффективных, биологически активных органических компонентов и минеральных веществ. Для оценки качества и пищевой безопасности нерафинированных растительных масел, полученных методом «холодного отжима» из семян, были изучены базовые показатели их качественно-количественного состава. Благодаря щадящим режимам переработки маслосодержащего сырья, холодное прессование эффективно для получения масел из семян подсолнечника и льна и обеспечивает выделение самого высококачественного масла с минимальным количеством сопутствующих веществ, что исключает необходимость в рафинации.

Установлено, что по своим органолептическим характеристикам (прозрачность, цвет, запах и вкус) исследуемые растительные масла обладают приятным запахом и вкусом, свойственным растительным маслам, с соответствующей прозрачностью и цветом. Исследования физико-химических показателей подсолнечного и льняного масел проведены по показателям ГОСТ РК. Показано, что цветное число 14,40 мг йода, кислотное число 1,4-1,5 мг КОН/г, массовая доля фосфорсодержащих веществ 0,18% и 0,5%, влажность 0,13%; 0,17%, перекисное число 6,7 и 9,0, ммоль активного O₂/г, йодное число 132 и 176, , гJ₂ /100 и число омыления 188 и 187, мг/г характеризуют исследуемые образцы как растительные масла достаточно хорошего качества. Известно, что основным исходным критерием качества пищевых жиров являются жирные кислоты. Жирные кислоты природных масел и жиров значительно различаются между собой по длине углеродной цепи, числу и положению в ней двойных связей, пространственной конфигурацией. Биологическая ценность растительных масел обусловлена содержанием в них полиненасыщенных жирных кислот. В пробах растительных масел изучен качественный и количественный состав полиненасыщенных жирных кислот с различным содержанием ω-6 и ω-3 жирных кислот на ЯМР-спектрометре. ЯМР-спектроскопия на основе известных химических сдвигов атомов углерода кислотных групп глицеридов жирных кислот дает возможность количественно установить состав ненасыщенных жирных кислот глицеридов (олеиновая, линолевая и линоленовая кислоты) и определить вид растительного масла без дополнительной пробоподготовки. В пробах подсолнечного масла определено количество олеиновой кислоты 52,21%, линолевой кислоты 28,97%, которые находятся в пределах нормы, хотя прилегают к уровням высших пределов. Анализ жирных кислот льняного масла показал, что образцы содержат линоленовой кислоты 50,1%, Все остальные жирные кислоты отмечены в пределах допустимых норм, а показатели олеиновой 14,13%, линолевой 17,9% кислот близки к верхним пределам допустимых норм. Методом ЯМР-спектроскопии подтверждено, что оптимальное соотношение ω-6 и ω-3 полиненасыщенных жирных кислот в составе изученных растительных масел соответствуют своему наименованию по соотношению мононенасыщенных и полиненасыщенных жирных кислот. Полученные результаты лабораторных анализов свидетельствуют о том, что образцы подсолнечного и льняного масел также соответствует требованиям нормативных документов и стандартов.

Проведенные комплексные исследования растительных масел позволили заключить, что они соответствуют нерафинированному подсолнечному маслу высшего сорта, нерафинированному льняному маслу первого сорта с удовлетворительными физико-химическими и биохимическими параметрами.

Ключевые слова: подсолнечное масло, льняное масло, нерафинированные масла, физико-химические показатели, жирнокислотный состав, ЯМР-спектроскопия, спектры, сигналы протонов.

Information about the authors;

Aidarkhanova Gulnar Sabitovna – Doctor of Biological Sciences, Associate Professor of the Department of Biological Sciences at S.Seifullin named Kazakh Agrotechnical University; exbio@yandex.ru; <https://orcid.org/0000-0002-5108-8036>.

Satayeva Zhuldyz Isakovna – Master of Technical Sciences, Head of the Plant Oil Production Workshop at S.Seifullin named Kazakh Agrotechnical University; julduz.kaynar@mail.ru; <https://orcid.org/0000-0001-8327-3474>.

Dzhakanova Marita Turganbaevna – Candidate of Pharmaceutical Science, Head of Nuclear Medicine Development Sector of the Republican Diagnostic Center Corporate Fund «University Medical Center» Nazarbayev University, acting professor of the Department of Pharmaceutical Disciplines at Medical University of Astana, marita_orken@mail.ru; <https://orcid.org/0000-0001-8603-3257>.

Seilkhanov Tulegen Muratovich – Candidate of Chemical Sciences, Professor, Head of the laboratory of NMR spectroscopy engineering profile at Sh.Ualikhanov Kokshetau State University; tseilkhanov@mail.ru; <http://orcid.org/0000-0003-0079-4755>.

REFERENCES

[1] Dolgolyuk I.V., Tereshyuk L.V., Trubnikova M.A., Starovoytova K.V. Vegetable oils – functional foodstuff // Technique and technology of food production. 2014. №2.-P.122-125.

[2] Zhandybayev K. Fat-and-oil Oil fat branch in RK: state support, development and risks. <https://strategy2050.kz/ru/news/maslozhirovaya-otrasl-rk-gospodderzhka-razvitiye-i-riski/>.

[3] Rogozhin V.V. Phytochemistry / V.V.Rogozhin. – SPb.: GIORD, 2012. – 428 p. ISBN: 978-5-98879-118-8.

[4] Kanavouras A., Cert A., Hernandez R.J. 2005. Oxidation of olive oil under still air // Food. Sci. Technol. Inter. 11: 183-192.

[5] Toropova E.Yu., Khovalyg N.A. Ecological assessment of habitats and fruits of sea-buckthorn in Republic Tyva // Fundamental research. 2014. №11. P.1732-1735.

[6] Afanasyeva L.V., Kashin V.K. Accumulation of heavy metals in the fruits of Hippophaerhamnoides L. (Elaeagnaceae) in a roadside zone (Republic of Buryatia) // Plant Resources. 2015. Issue. 4. P.554-561

[7] Shaka A.J., Keeler J. Broadband spin decoupling in isotropic liquids // Prog. Nucl. Magn. Reson. Spectrosc. 1987. Vol. 47, №19. P. 129–134.

[8] Linseed oil and mixture with maleic anhydride: ¹H and ¹³C-NMR / A. Solladie-Cavallo [et al.] // J. Amer. Oil Chem. Soc. 2003. Vol. 80, no. 4. P. 311–314.

[9] Popov K.I. The use of nuclear magnetic resonance spectroscopy for the express determination of the content of unsaturated fatty acids in vegetable and animal fats // Healthy food industry - 3 millennia: man, science, technology, and economics: abstracts of reports of the International Scientific and Practical Conference, Moscow, February 24-25. 1999/Publishing House of MSUFI. Moscow, 1999. P. 233-234.

[10] Klimova N.S., Rykov R.S., Kalabin G.A. Possibilities of NMR spectroscopy in the identification of vegetable oils with therapeutic and dietary properties // Current problems of ecology and environmental management. 2004. № 5. P. 236–240.

[11] Ukraintseva I.I. Development of methods for quality assessment and identification of flax seeds based on the nuclear magnetic relaxation method: extended abstract of Candidate of Technical Science: 29.03.05. Krasnodar, 2004. - 23p.

[12] Senouci H. Quantitative analysis of partial acylglycerols and free fatty acids in palm oil by ¹³C nuclear magnetic resonance spectroscopy // J. Amer. Oil Chem. Soc. 2000. Vol. 77, no. 7. P. 749–755.

[13] SST 21314-2020 Vegetable oils. Production. Terms and definitions [Mezhgosudarstvennyy standart. Maslarastitelnye. Proizvodstvo. Terminyopredeleniya]. Russia, 2020. (In Russian).

[14] SST 1129-2013 Sunflower oil. Technical conditions. [Mezhgosudarstvennyy standart. Maslopodsolnechnoe. Tehnicheskiesloviya]. Russia, 2013. (In Russian).

[15] ST RK 2645-2015 Linseed refined food oil [Maslolnyanoenerafinirovannoepichevoe. Tehnicheskiesloviya]. Astana, Kazakhstan, 2015. (In Russian).

[16] SST 30623-2018 Vegetable oils and products with a mixed fat phase composition. Falsification Detection Method. [Maslarastitelnyeiproductysosmeshannysostavomzhirovoifazy. Metodobnaruzheniafalsifikacyy]. Russia, 2018. (In Russian).

-
- [17] SST 31933-2012. Vegetable oils. Methods for determining the acid number. [Maslarastitelnye. Metody opredeleniyakislотноgочisla]. Russia, 2012. (In Russian).
- [18] SST ISO 27107-2016 Animal and vegetable fats and oils. Determination of peroxide value by potentiometric end-point method. Russia, 2016. (In Russian).
- [19] SST 5478-2014 Vegetable oils and natural fatty acids. Method for determination of saponification value. Russia, 2014. (In Russian).
- [20] SST 5475-69 Vegetable oils. Methods of determination of iodine number. [Maslarastitelnye. Metody opredeleniya iodnogochisla]. Russia, 1969. (In Russian).
- [21] SST 5477-2015 Vegetable oils. Methods for determination of colour. [Maslarastitelnye. Metody opredeleniyacvetnosity]. Russia, 2015. (In Russian).
- [22] SST ISO 662-2019. Vegetable oils. Methods for determining moisture and volatiles. [Zhiryimaslazhi votnyeirastitelnye. Opredeleniyemassovoidolyvlagiiletuchihveshestv]. Russia, 2019. (In Russian).

МАЗМҰНЫ-СОДЕРЖАНИЕ-CONTENTS

Aidarkhanova G.S., Satayeva Zh.I., Jakanova M.T., Seilkhanov T.M. ASSESSMENT OF QUALITY AND FOOD SAFETY OF VEGETABLE OILS PRODUCED IN VARIOUS REGIONS OF KAZAKHSTAN.....	5
Борибай Э.С., Шаяхметова Ы., Усубалиева С.Дж., Тыныбеков Б.М., Нурмаханова А. ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ МОНИТОРИНГ ТЕХНОГЕННОГО ЗАГРЯЗНЕНИЯ ПО АНАТОМИЧЕСКИМ ПОКАЗАТЕЛЯМ ДОМИНАНТНЫХ РАСТЕНИЙ.....	12
Dabyltayeva N., Turarova A. ECONOMIC BENEFITS OF INTEGRATION PROCESSES.....	19
Zhurynov G.M., Kupeshev A.Sh., Berdibekova G.S., Yertaev Ye.Zh., Abdrakhmanova M.B. WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC EFFICIENCY OF FARMS IN RURAL AREAS.....	25
Козыкеева А.Т., Мустафаев Ж.С., Тастемирова Б.Е. ВЛИЯНИЕ КЛИМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА ГИДРОЛОГИЧЕСКИЙ РЕЖИМ ВОДОСБОРА БАССЕЙНА РЕКИ ТОБОЛ.....	32
Кустубаева А.М., Камзанова А.Т., Жолдасова М.К. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КОГНИТИВНЫХ ЗАДАЧ В ЭЭГ/МРТ ИССЛЕДОВАНИЯХ РАЗВИТИЯ МОЗГА.....	39
Memeshov S.K., Aitbaev T.E., Suraganova A.M., Suraganov M.N. EFFECT OF THE COMPLEX HIGH MOLECULAR FERTILIZER STRESSTOP ON THE YIELD AND BIOCHEMICAL COMPOSITION OF POTATO TUBERS.....	46
Seribekkyzy G., Esimov B.K. LUMBRICIDAE SPECIES COMPOSITION IN THE SOILS OF THE FOOTHILL BEYOND ILE ALATAU REGION.....	53
Сантай Б.Ә., Турдиев Т.Т., Рымханова Н.К., Жумабаева Б.А. ТАҢҚУРАЙ СОРТТАРЫН IN VITRO ЖАҒДАЙДА КЛОНДЫ МИКРОКӨБЕЙТУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	57
Сыдықбекова Р.К., Медеубекова Б.М., Қарабаева І.Ж., Уркимбаева П.И. МИКРООРГАНИЗМДЕРДІҢ КРАХМАЛ НЕГІЗІНДЕГІ МАТЕРИАЛДАРДЫ ҮДЫРАТУ ҚАБІЛЕТТІЛІКТЕРІН ЗЕРТТЕУ.....	64
Турметова Г.Ж., Тойжигитова Б.Б., Смағұлова Д.Ә., Мендигалиева А. С. ҚАУЫН ШЫБЫНЫ ЗИЯКЕСІМЕН КҮРЕСУ ШАРАЛАРЫ.....	71
ҒАЛЫМДЫ ЕСКЕ АЛУ – ПАМЯТИ УЧЕНЫХ – MEMORY OF SCIENTISTS	
Рахишев Алшынбай Рахишевич.....	76
Иса Омарович Байтулин.....	78

**Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the
National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan**

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

**[www:nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)
ISSN 2518-1483 (Online),
ISSN 2224-5227 (Print)
<http://reports-science.kz/index.php/en/archive>**

Редакторы: *М.С. Ахметова, Д.С. Аленов, Р.Ж. Мрзабаева*

Верстка на компьютере *В.С. Зикирбаевой*

Подписано в печать 12.06.2021.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

8,5 п.л. Тираж 300. Заказ 3.